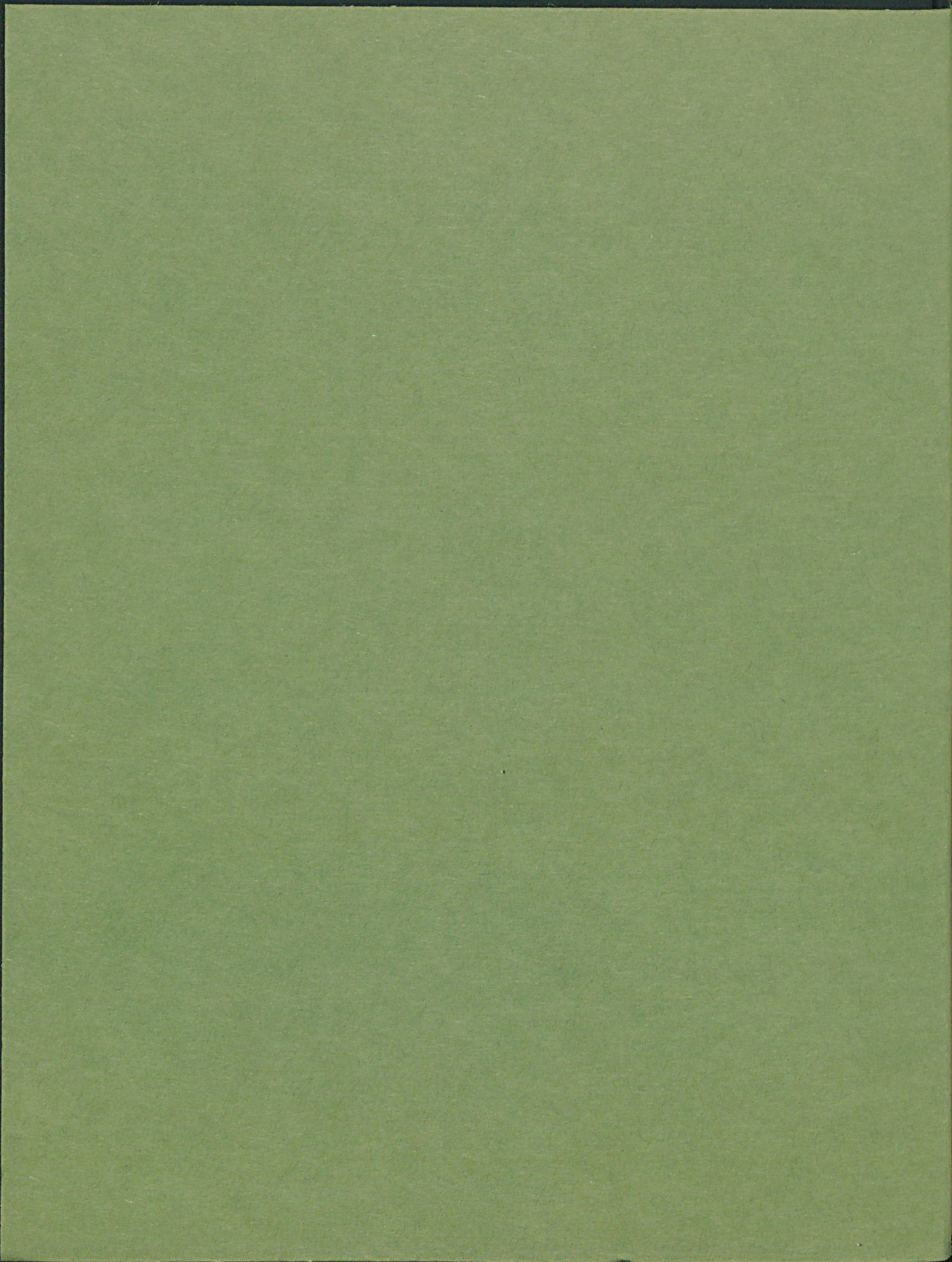


05

A

390



4

DISSERTATIO JURIDICA
DE
INTERPRETATIONE
FACIENDA CONTRA EUM
QVI CLARIUS LOQVI
DEBUISSET,

Occasione l. veteribus. 39. ff. de pact.

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN.

FRIDERICO WILHELMO,

MARCHIONE BRANDENBURG. ET ELECTORALIU
PROVINCICIARUM HEREDE, & reliqua,

IN ACADEMIA FRIDERICIANA,

Consensu Illustris Facultatis Juridicæ

PRAESIDE

JUSTO HENNINGO Böhmer,

Jurium Licenciato,

Die XXIV. Novembr. MDCC. horis consuetis

IN AUDITORIO MAJORI

publice disquisitioni subjicit

CAROLUS ANDREAS KERSTEN,

Magdeburgensis.

Hala, Typis CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLERI, Acad. Typogr.

MUSEUMS JURIDICA
DE

INTERPRETATION
FACILITAS CONTRA BEM
QUI CLARIS LOVI

Occasional Lecture in Law

LECTOR & M. A. G. N. R. C. E. T. R. I. M. I. N. I.
SERVATIUS & P. A. M. A. R. I. A. M. A. M. A. M.

FRIEDRICH WILHELM



05 A 390

CAROLUS ANDREAS KREMER



DISPUTATIO JURIDICA

De Interpretatione facienda contra
eum, qui clarius loqui debuisset.

CONSPECTUS.

Multos nescire quid sit Jurisprudencia. §. 1. Doctrina interpretandi a veteribus Jctis ex Corpore Juris petita. §. 2. Sicut & jus Naturæ. §. 3. Ambiguitas veterum Jctorum in doctrina interpretationis. §. 4. Restauratio hujus doctrinæ. §. 5. Non recte doctrina interpretandi ex jure Romano petitur. §. 6. Regula: quod interpretatio sit facienda contra venditorem & locatorem, ut & stipulatorem. §. 7. Dubia contra hanc regulam ita intellectam prout jacet. §. 8. & 9. Postea regula rectius efformata a Jctis. §. 10. Methodus dicendorum. §. 11. Regula locum habet in ambiguis & obscuris orationibus §. 12. Quænam obscuritas hic intelligatur. §. 13. Ambiguitas quotuplex. §. 14. Regula hæc locum habet, quoties aliæ communes deficiunt. §. 15. Regula tantum locum habet in conventionibus. §. 16. Non in judicio. §. 17. Nec ultimis voluntatibus. §. 18. Quis sit ille, qui clarius loqui debuisse, ubi simul refutatur Mantica. §. 19. Ille clarius loqui debuit, qui singularem in contrahendo quaerit utilitatem, quod exemplo stipulationis declaratur. §. 20. Explicatur. l. 41. pr. ff. de V. Obl. §. 21. Applicatur fundamentum ad donationem. §. 22. Quomodo in contractibus bilateralibus regula intelligatur, ubi simul exemplis hoc declaratur. §. 23. Si

apparet contrahentes revera dissensisse, non fit interpretati secundum naturam contractus. §. 24. In contract. mut. interpretatio fit contra eum, qui singularem intendit utilitatem. §. 25. Cur ut plurimum leges loquantur de venditore & locatore. §. 26. Judicium de vulgatis brocardicis & imprimis de L. 3. ff. de Constit. Princ. §. 27. Explicatur l. 34. ff. de Contr. E. V. §. 28. Rejicitur explicatio Bachovii, §. 29. Explicatur l. 13. qui pot. in pign. §. 30. Illotis manibus interpretationem juris Romani agrediendam non esse ostenditur. §. 32. Speciales casus subjunguntur ex Jctis nostræ ætatis addita epicrisi. §. 33. seqq.

§. I.



Uid sit Jurisprudentia, plerique se scire opinantur; verum quid sit τὸ sci-
re, paucos intelligere experientia pas-
sim docet. Scilicet non raro ita quæ-
dam addiscuntur, (quod a scholis tri-
vialibus annon originem ducat alii
judicent) ut verba saltim tenere dif-
camus, vim autem ac potestatem i-
psius rei intellectui distincte insinuare negligamus. Nemo
tam hospes in jure, qui non definitionem Jurisprudentiæ
ex Institutionibus suis possit recitare: ast ubi penitus ner-
vum definitionis tetigeris, non raro hic aquam hæere de-
prehendens. Meo quidem judicio defectus hujus causa est,
quod secundum principia sapientiæ falsæ a primis annis hi,
qui literis interioribus operam dant, memoriam infinitis
rebus onerare cogantur, & contra a meditando revera ab-
ducantur, cum tamen veræ eruditionis leges meditationem
expostulent.

§. 2. Equidem jurisprudentis officium vel binis cir-
cumscribi potest verbis, quod scilicet consistat in *inter-
pre-*

pretatione & applicatione jurium. Ast quod verba, tot scopuli. Ut nihil jam dicam de *applicatione*, sola interpretatio tot fluctus hactenus peperit, ut si quis principia hujus doctrinæ ex ingentibus Doctorum voluminibus petere vellet, inter incertum & periculosum ingredi deberet. Deprehendebant quippe veteres JCTi, doctrinam hanc JCTo omnino necessariam esse, & jura sine hujus subsidio intelligi non posse: verum fontem hujus doctrinæ aliunde petebant & sic fluctuantes frustra ad verâ principia pervenire poterant. Plerique enim, qui manus ad scribendum admovebant, destituti erant veris principiis philosophiæ rationalis, quippe quæ nec in vulgaribus compendiis Logicis deprehendebantur: & sic ad Justinianum suum reversi ex legibus ipsis artem & regulas interpretandi erueri studebant, cum tamen non ita illotis manibus ad Leges accedere debuissent. Accedebat, quod omnis sapientiæ thesaurus latere in jure Romano credebatur, ut sic JCTo turpe duceretur aliunde artem interpretandi petere.

§. 3. Fuere fere eadem fata Juri Naturæ. Putarunt enim haud pauci, hoc ipsum non aliunde hauriendum esse, quam ex Jure Romano, cum illud ibi largissime deprehendatur. Inde tanta confusio doctrinarum juris Civilis & Naturæ orta, ut hi, qui ex Moralisticis juris naturæ prudentiam scribere volebant, nihil aliud fere exhiberent, quam Legum Romanarum enucleationem, quamvis ineptam & inutilibus tricis plenissimam, quod ingentia illa scholasticorum monumenta luculenter testantur. Cum enim subsidiis veræ eruditionis destituerentur, duce quodam opus habebant, quem præeuntem sequerentur instar cæcorum.

§. 4. Sicuti ergo illi juris naturæ Doctores, vel quasi ob-

si, obruebant lectores infinitis, confusis, male coherenti-
 bus & alienis regulis: ita & qui artem interpretandi jura
 concinnabant, ex singulis legibus fere novas construebant
 regulas & numerum adeo adaugebant, ut positis hisce
 manuductionibus vulgatum illud non abs re diceretur: In
 Jcto requiri *ferream caput*, quo tam vastissima volumi-
 na memoriæ tradere; *auream crumenam*, quo sibi tot tan-
 taque luminaria juris comparare & *plumbeum podicem*, ad
 designandam patientiam in evolvendis & perlegendis e-
 jusmodi Heroibus. Notus adhuc hodie & fere in omni-
 um Practicorum manibus est *Pater Practicantium* Cardi-
 nalis Mantica, qui operibus vastissimis interpretationis
 doctrinam complexus tum in tr. *de Tacit. & ambiguis con-*
vent. tum etiam *de coniect. ultim. volunt.* & sic in singulis
 materiis juris aliam interpretandi viam eligi debere cre-
 didit. Simile argumentum tractavit Simon de Prætis, quem
 etiam plerumque in hac materia tanquam ducem sequi
 solent. Unde & adhuc hodie regulæ passim audiuntur:
 aliter pacta, aliter ultimas voluntates esse interpretandas.
 Celebrantur quoque in hac arte vulgo commentatores ad
tit. ff. de V. S. & R. 7. quo in specie pertinet Alciati tractatus
de Verb. Significat. qui tamen re verâ nil nisi doctrinam inter-
 pretationis continet. Alios præterea laudare solent in hac
 materia ut Stephanus de Phedericis, Constantinum Roge-
 rium, Albericum Gentilem, aliosque quorum catalogum
 hic recensere, otiosum duco.

§. 5. Cum vero Grotius Juris Naturæ doctrinam e-
 mendare suscepisset, simul aggressus est doctrinam *de in-*
terpretatione; illamque ad certas concinnas & pauciores
 regulas deducere conatus est. Quem præeuntem subse-
 cuti postea sunt alii, imprimis Pufendorffius & Excellent.
 Dn. Thomas. tum in *Jurispr. Divina*, tum imprimis in *der*
 Ver=

Vernunft-Lehre parte secunda, ubi mira concinnate hanc doctrinam paucis regulis absolvit, ut jam non amplius fere capite hic quidem indigeamus. Aggressi quidem adhuc sunt plures hunc laborem ut Johan. a Felde, Vincen-
 ius Placcius, Eichelius aliique: Sed & hi multitudine sua nos obruunt, & plerisque hætenus adoratis regulis tenaci-
 ter inhærent.

§. 6. Quamvis itaque hæc doctrina hodie satis re-
 staurata prædicari possit, dolendum tamen, quod com-
 munitè fere hæc principia negligantur & sperantur, vul-
 gatae autem illæ, quas se ex jure Romano haufisse glorian-
 tur, ubique adhibeantur, quæ tamen vel conclusiones ex
 illis principiis sunt, vel male ob defectum verorum prin-
 cipiorum interpretandi explicantur & applicantur. Ma-
 neat suus honos juri nostro: ast qui doctrinam interpre-
 tandi inde unice petere studet, ne perverse omnia agit,
 & veros fontes deserit. Leges determinant actiones civi-
 um, iisque agenda præscribunt: quæ autem sunt opus ju-
 dicii & intellectus, ibi cessat legum officium & philosophiæ
 hoc unice adscribi debet. Aliunde ergo hæc doctrina pe-
 tenda & ad Jurisprudentiæ studium afferenda.

§. 7. Qui itaque ubique legibus circumvallati ince-
 dunt, imprimis, ubi de interpretatione pactorum agen-
 dum est, formare solent regulam ex *l. veteribus 39. ff. de pact.*
 ubi dicitur: *Veteribus placet, pactionem obscuram vel ambi-
 guam venditori, & qui locavit nocere, in quorum fuit potesta-
 te legem apertius conscribere.* Ex qua lege inferunt: Ergo
 interpretatione in pactio ambigua facienda est contra *ven-
 ditorem & locatorem.* Cur autem contra venditorem & lo-
 catorem? Rationem in promptu habent: quia venditoris
 est & locatoris legem contractui conscribere, non emto-
 ris & conductoris. Anton. Faber *in Ratio. ad cit. l.* Sim-
 pli-

plicius adhuc videtur incedere Glossa, ubi ait: quia veteribus placet, ut dicitur in lege, *ergo & nobis debet placere*. Stet scilicet pro ratione Veterum voluntas vel potius auctoritas, quod etiam tanquam notabile alibi observat Bald. *in l. ult. C. de Edict. D. Adr. toll.* Nec videtur amplius de hac propositione dubitandum, postquam & aliis textibus idem inculcatur: Sic *l. 172. ff. de R. J.* dicitur: *In contrahenda venditione pactum contra venditorem interpretandum est*. Et Paulus *in l. 21. ff. de Contrah. Emt. V.* fat aperte idem probat *labeo scripsit*, inquiens, *obscuritatem pacti nocere potius debere venditori, qui id dixerit, quam emtori, quia potuit re integra apertius dicere*. Et Pomponius *in l. 33. eod.* *Si non apparent, quid acti sit, tunc id accipitur, quod venditori nocet*. Locatori & venditori porro adjungunt *stipulatorem*, quod & his clarius loqui debuisset, & sic contra illum facienda sit interpretatio. Nam dicitur *in l. 26. ff. de reb. dub. cum quaeritur in stipulatione, quid acti sit, ambiguitas contra stipulatorem est* & *in l. stipulatio 38. §. 18. de V. Obl.* idem repetitur: *In stipulationibus cum quaeritur quid actum sit, verba contra stipulatorem interpretanda*. Addit hujus decisionis Celsus rationem *in Quidquid. 99. ff. eod. qui stipulatori liberum fuit verba late concipere*.

§. 8. Jam vero qui semper verba clara legis clamant nec vim & potestatem ejus intuentur, videant, quibus se involvant dubiis. Primo enim quaero, cur praecise interpretatio facienda contra venditorem & locatorem? cur non potius contra emtorem & contraductorem, nam & hi plerumque legem contractus conscribunt, & sic apertius loqui debuissent? Num enim praecise in illorum potestate est legem apertius conscribere? Utrique enim videtur idem imputari posse. Unde & Grönvvegen *ad l. 39. de pact.* seductus ex male intellecta lege putat, hanc legem esse abrogan-

rogandam, quia in utriusque partis potestate positum sit, legem apertius dicere. Num vero glossam sequamur, quæ autoritatem veterum hic pro ratione assumunt, *quia scil. ita veteribus placuit?* Nata videtur hæc ratio in asylo ignorantia. Hinc ineptientem Glossam hic non adoremus, quod quidem per seculi libertatem omnino licitum est. Revera enim legem hanc non intellexit, quod patet ex casu, quem pro declaratione huic legi subjecit: *Vendi tibi, inquit, equum & dixi sic: vendo tibi equum, qui est sine vitio & morbo, excepto, quod non ascendit arborem: non autem ascendebat pontem ligneum. Unde credebam, quod essem excusatus, ut non tenerer. Tamen non sum excusatus. Unde fit interpretatio contra me, cum potui apertius hoc dicere. Risum teneatis amici.* Ictus evidenter agit de obscura & ambigua pactione, quæ potest sana ratione in utramque intelligi partem. Glossa exemplum interpretationis cavillatoria & dolosa substituit, de qua tamen nullum verbum in lege, ut ulla dubitatio: cavillatoria enim interpretatio statim in oculos incurrit & semper rejicitur, de qua plura exempla occurrunt apud Grotianum *de J. B. & P. lib. 2. c. 16. §. 2. & 6.* & Dn. Tomaf. *in Jurispr. div. l. 2. c. 12.* Pufend. *de J. N. & G. lib. 5. c. 12.* Illam ergo minime hic tangimus. Ejusdem farinae est exemplum, quod affert Gryph. *in œconom. leg. l. 1. c. 24. num. 215.* de venditore equi caeci, dicente: *flahre Augen non equi, sed emtori oculos, intelligente.* Certe si ita lex intelligenda foret, totam doctrinam de *reservationibus mentalibus* hic adducere in subsidium possemus. Assumamus ergo casum ex ipsis legibus: *Vendit quis fundum. Emptor vero in emtione dixit, accedere Stichum servum.* Cum vero venditor plures servos ejusd. nominis haberet, & sic ambiguum esset, quis ex pluribus accedere deberet, cum de alio emtor de alio venditor

B

tor

tor senferit, hic jam quæstio oritur: Contra quem interpretatio facienda? Si vulgatis Regulis inhære velimus, dicendum contra venditorem, quia veteribus ita placuit. At non placuit ita veteribus. Paulus enim & Labeo contra emptorem ajunt hic interpretationem faciendam in *L. 34. pr. ff. de Contrah. Emt. V.* Siccine ergo Paulus in *l. 21. eod.* sibi contradicit, aut oblitus est regulæ generalis, ibi a se traditæ? Cujacius quidem ut hanc contradictionem tollat, *1. Obs. 10.* alibique corrigit textum, & putat legendum esse, *quem emptor intellexerit.* Ast talis conciliatio nimis violenta est, & ipsi textus rationi & intentioni Pauli repugnat, ut inferius docebitur. Recte proinde reprehendit hanc emendationem Fornerius *2. select. 18.* & Bachov. *ad Treutl. V. 1. disp. 6. th. ult. lit. b.* Nihilominus tamen videtur Cujacius sententiam approbare, Dion. Gothofred. *in not. ad cit. l. 34. lit. g.* putans, haud dubie hic emptoris esse electionem ob verba textus, cui tamen infra satisfaciemus. Videtur idem Paulus in *l. 13. qui not. in pign.* aliam decisionem Regulis supra positis contrariam formasse, ubi cum nihil in casu ibi propositio aperte dictum esset, contra emptorem facit interpretationem, quod & agnoscunt interpretes, dum ajunt fieri hic interpretationem pro venditore contra *l. 39. de pact.* vid. Gothofr. *in not. ad c. l. 13. lit. n.*

§. 9. Sed nec quod de *Stipulatore* asserunt, caret dubio. Nam & Ulpian. qui in *l. 38. §. 15. de V. Obl.* generalem de stipulatore tradiderat regulam, videtur in *l. Eum qui Kalendis 41. pr. eod.* contrariam decisionem inde efformasse in casu, quando quis Kalendis Januariis stipulatus est, nec addidit quibus Januariis? Primo enim dicit spectandum esse, quid inter eos acti sit. Si autem hoc non appareat, dicendum esse, primas Kalendas Januarias spectandas: at vero ita in favorem stipulatoris fit interpretatio. Ut
huic

huic dubio Glossa ad l. 39. ff. de pact. occurrat, putat hoc i-
 deo a JCto esse ita decisum, quia alias stipulatio inutilis red-
 deretur, si de ultimis Kalendis mundi intelligeretur. At ita
 regula ista non est universalis. Et quis unquam ita cavil-
 latorie hanc stipulationem interpretabitur, ut de ultimis
 mundi Kalendis intelligenda sit? Apparet ergo rationem
 harum legum §. 7. recensitarum aliunde esse petendam.
 Accedit quod in Prætoriiis stipulationibus, si ambiguus
 sermo acciderit, Prætoris sit interpretatio, sec. L. 9. ff. de
 stipul. Prætor. Cur vero & hic non fit interpretatio contra
 stipulatorem. Ac denique ipse Celsus in L. 99. ff. de V. obl.
 non adstipulatur generalitati regulæ, quod interpretatio
 sit facienda contra stipulatorem, sed caute dicit: *FERE se-
 cundum promissorem interpretamur.* Quod & ulterius de-
 claret, notanter subjicit: *Nec rursus promissor ferendus est,
 si ejus intererit de certis potius vasis forte aut hominibus actum.*
 Quæ verba indicant, aliquando contra promissorem esse fa-
 ciendam interpretationem. Declarat hoc exemplo Pom-
 ponius in l. si mihi 110. in f. ff. eod. si stipulatus fuero de Te:
Vestem tuam, quæcunque muliebris est, dare spondes? quæ-
 rebatur, quomodo hic interpretatio facienda & respondet
 JCtus, Magis ad mentem stipulantis, quam ad mentem
 promittentis id referri debere, non quid senserit promif-
 sor. Num igitur semper contra stipulatorem facienda in-
 terpretatio?

§. 10. In tantas difficultates se conjiciunt, qui absque
 ulteriori examine & indagatione cæco pruritu verbis le-
 gum inhærent, & ita tamen reapse leges deserunt, dum
 vim & potestatem non inquirunt, in qua tamen anima le-
 gis consistit. Cum itaque JCti viderint, regulas has ita
 prout in nostro jure jacent, generaliter intelligi & ap-
 plicari non posse, efformarunt inde sequentem cer-

te aptiorem: *Interpretatio in pactione ambigua & obscura est facienda contra eum qui clarius loqui debuisset.* Et hactenus omnino Regula magis commode proponitur. Nam sequitur rationem decidendi, quam JCTi ubique pro fundamento agnoverunt. Sic Papin. in *L. 39. de pact.* dicit in quorum (scil. Venditoris & Locatoris:) *fuit potestate legem apertius conscribere.* Et Paul. in *L. 21. de contr. E. V.* quia potuit re integra apertius dicere. Et Celsus in *l. 99. d. V. Obl.* quia stipulatori liberum fuit verba late concipere. Sic itaque non confugiendum hic ad auctoritatem veterum, nec præcise ad *Venditorem locatorem aut stipulatorem* respiciendum esse patet, sed potius ad hanc rationem decidendi: quæ summa nititur æquitate, quam ita Anton. Fab. in *rational. ad ff. ad L. cit. 39. de pact.* his exponit verbis: *Illud sane in jure nostro perpetuum est, nunquam favendum esset ei, cui aliquid potest imputari, quia, ut est in Juris Regula, quod quis ex culpa sua damnum sentit, sentire non videtur L. quod quis 203. de R. J. Imputari autem potest ei, qui legem apertius dicere potuit.* Cum igitur hæc ratio sit petita ex principiis juris Naturæ, apparet hanc regulam non præcise juri Romano propriam esse, sed etiam pactis publicis a Gentibus celebratis, quas tamen nulla juris Romani tenet communio, applicari posse, ut hinc hujus regulæ usus etiam in privatis negotiis foret, licet jus Romanum illam plane omisisset. Secundum principia ergo juris Naturæ, unde deducta est hanc regulam explicare & Leges Romanas inde interpretari convenit.

§. II. Quæ cum ita sint, videndum jam erit (1) quando hæc regula locum habere possit? (2) quibus in materiis juris? (3) quis sit ille qui clarius loqui debuisset? (4) quare Leges imprimis hic respexerint ad Venditorem locatorem & stipulatorem? (5) An revera dissensus inter JCTOS

tos veteres hic deprehendatur? & [6] quomodo hæc regula ad casus speciales sane applicari possit? quæ membra methodum jam dicendorum suppeditabunt.

§. 12. Ad primum membrum, *quando videlicet hæc regulam locum habere possit*, respondent leges §. 7. citatæ duplici ratione: (a) quando sermo est de pacto *ambiguo & obscuro. l. veteribus 39. ff. de pact.* Obscurum autem pactum rursus duplici sensu dici potest, prout *obscuritas* est vel *explicabilis* vel *inexplicabilis*. Hæc est, quæ nullo modo intelligi potest & sic omne boni interpretis officium hic cessat. Illa vero, quæ certum & perspicuum sensum nullum habet, leges tamen bonæ interpretationis omnis non respuit. Cujac. *ad rubr. ff. de Reb. dub.* Hic statim Doctores in diversa abeunt, utrum utraque acceptio ad hanc Regulam applicari possit nec ne? De posteriori non dubitandum: Sed de priori seu obscuritate inexplicabili gravius occurrit dubium. Equidem Gothofred. in *not. ad L. 39. de pact. lit. 5.* non alienus videtur esse ab affirmativa sententia, dum pactum obscurum explicat, *quod nullo modo intelligi potest*, quocum etiam facit Cujacius teste Anton. Fabro in *Ration. ad cit. L. 39. & Wesemb. in Paratitl. ad tit. de pact. n. 10. in f.* eodem Modo pactionem obscuram cum Gotofredo explicans. Apparet hoc porro ex differentia, quam suppeditare solent inter ambiguum & obscurum. Ita enim Gothofr. *cit. l. lit. t. In ambiguo: Utrum dictum, in obscuro quid dictum sit, queritur.* Rejicit hanc sententiam Anton. Faber in *Ration. ad cit. l. 39.* & quidem ex hoc fat prægnanti fundamento, quod obscurum inexplicabile pro non scripto potius habeatur, ita ut ex eo contractus totus inutilis reddatur; quamvis *L. 16. de Condit. Instit.* ab ipso hunc in finem allegata hoc minime inserat, quam vulgo de *perplexâ conditione* accipiunt, quæ tamen ita perplexa non est,

ut intelligi, quicquid etiam Jctus sentiat, non possit. vid. Dn. Thomas. *Jurisprud. Div. lib. 2. c. 12. n. 182.* Fundamentum vero hujus sententiæ rectius desumi posset ex eo, quod in obscuris inexplicabilibus omnes regulæ boni interpretationis cessent, adeoque & hæc, quam leges nobis suppeditant. Vid. Dn. Thomas. *in Jurispr. Div. l. 2. c. ult. num. 177.* Tale obscurum esset, si in instrumento antiquo voces reperirentur plane non intelligibiles, quæ tamen rei nervum tangerent, item si non legibiles, prout hoc deductum a Præf. *in Disp. de Script. non legib.* Quomodo enim hoc in casu dicere possem, interpretationem esse contra eum faciendam qui clarius loqui debuisset, cum nihil exinde intelligi, nec ullus sane sensus inferri possit? Conf. Cujac. *in Comment. ad L. 14. d. leg. 1. lit. e.*

§. 13. Intelligimus proinde hic talem pactionem, quæ quidem quodammodo obscura est, sed adhuc sensum & explicationem recipit. Videtur hoc ipsum indigitare voluisse Jctus in *l. 39. de pact.* dum dicit *Pactionem obscuram vel ambiguam*, ut ita posterior vox explicet priorem, & talis hic intelligatur obscuritas, quæ ambiguum admittit sensum & hoc vel illo modo intelligi potest, prout bene animadvertit Cardin. Mantic. *in Lucubrat. Vatic. de tacit. & ambig. convent. lib. 1. tit. 15. n. 13.* Quamvis ergo subtilis quædam distinctio excogitari possit inter pactionem ambiguam & obscuram, quoad hanc talem regulam *συνορίμωσ* hæc accipienda esse aparet. Nam & alias in jure obscurum sæpe dicitur ambiguum, ut apparet ex *l. si fuerit legatum 10. in fin. ff. d. reb. dub.* & quin omne ambiguum recte quoque obscurum dici possit, ipsi dissentientes fatentur vid. Gothofr. *in not. ad l. 39. de pact. lit. t.* Apparet hoc quoque ex exemplo, quod adducit Id. *ad l. 21. de Contrah. Emt. vend. lit. y.* Vendidi inquit, alicui agrum duodecim libris & di-

& dixi, me tribus annis hujusmodi quantitatem recipere velle. Completo igitur anno petebam 4. libras. Ille respondit, se quatuor annis totum soluturum. Quoniam ergo non perspicue dixi in venditione, quomodo accipere debuerim, mihi met nocui. Hic certe pactum tam obscurum quam ambiguum dici potest.

§. 14. Est vero ambiguitas secundum Mantiam *cit. l. n. 15.* triplex, alia *juris*, alia *facti*, alia *personæ*. De *juris ambiguitate* hic non sumus solliciti sed ibi aliæ regulæ applicandæ vid. *l. 10. 12. 13. ff. de LL. Facti* vero ambiguitas hic imprimis consideranda, quia de pactione ambigua, quæ factum continet, hic sermo est, & hoc intuitu ambiguitatem personæ sub facta comprehendere possumus, quando in pacto oritur dubium circa personam.

§. 15. Deinde (*b*) ad quæstionem membri primi & hoc annotant leges, tunc demum huic regulæ standum esse, *quoties regula communes interpretandi aliæ deficiunt, nec appareat, quid inter contrahentes actum sit.* Observavit id accurate Pomponius in *L. 33. ff. de Contrah. E. V.* in exemplo desumpto ex pacto hoc venditione adjecto: *flumina stillicidia uti nunc sunt, ut ita sint.* Dubium oriebatur, quomodo hoc esset intelligendum? Respondet J. C. Ius, primum spectari oportere *quid acti sit* (quod ex communibus regulis interpretandi judicandum) *si id non appareat, tunc id accipi, quod venditori nocet, conf. l. 3. ff. de Reb. cred. l. Nepos 125. ff. de V. S.* Clarius rem exprimit Ulpian. in *l. 34. ff. de R. J.* ubi in stipulationum & cæterorum contractuum interpretatione hunc ordinem observandum esse docet; ut sequamur 1] quod actum est. 2] Si hoc non liquido appareat, quod in ea regione, in qua actum est, frequentatur v. c. si de florenis dictum sit, & dubitetur, de quibus, an de Misnicis an Hollandicis, an aliis, regio in qua contractus celebratus,

bratus, decisionem dabit. 3) Si nec regionis mos appareat, quia varius fuit & incertus, ad id redigendam esse summam, dicit Jctus, quod minimum est, quod & in *l. c. ff. eod.* itidem & generaliter quidem asserit, *Semper*, inquit, *in obscuris, quod minimum est, sequimur.* Ceterum & Paulus, qui alias ad nostram provocare solet regulam, non diffitetur, communes præcedere debere. *Ita obscuris*, inquit in *l. 114. de R. J. inspicitur solet, quod veresimilius est, aut quod plerumque fieri solet.* conf. *c. inspicimus 45. de R. J. in 6.* vel ut dicitur in *l. 56. eod.* quod benignius est conf. Mantica in *tr. ne tacit. & ambig. convent. Lib. 2. tit. 4. n. 104.* Unde nec repugnat, quando Julianus in *L. 67. ff. eod.* dicit, *quoties idem sermo duas sententias exprimit, (h. e. quoties ambiguitas occurrit) ea potissimum excipiatur, quæ rei gerenda aptior est.* Communis enim interpretandi Regula est, quod interpretatio sit adornanda secundum substratam materiam, id quod Julianus in lege allegata innuit. Simili modo & quod Ulpianus in *L. 80. de V. Obl.* asserit, regulam nostram non evertit scil. *quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi quo res, de qua agitur, in tuto sit.* Eodem modo & Paulus in *l. 172. ff. de R. J.* præmittit quidem regulam nostram, quod scil. in contrahenda venditione pactum contra venditorem sit interpretandum. Sed mox subjicit communem: *Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva auctori sit.* Liceat rem declarare unico exemplo: Scriptum erat in lege locationis: *redemptor sylvam nec cedito, neve cingito, neque quem cingere cadere urere sinito.* Accidebat, ut redemptor aliquem earum rerum quid facere videret, nec prohiberet, quærebatur, an eo nomine teneretur? Nervus controversiæ huc redibat an ad hoc ipsum ex pacto obligatus esset? Ambiguum enim, vel ipso notante Alfeno in *l. 24. ff. locat.* hoc pactum est, cum verbum

bum

bum *sinendi* duplicem admittat significatum 1] prohibere præsens facientem 2] Sylvam ita custodire, ne quis talia facere possit. Num ergo hic statim ad nostram regulam convolandum est: Sine dubio enim sic interpretatio facienda foret contra locatorem, qui apertius rem exprimere debuisset. Sed non ita Alfenus. Inquirit primum ex rationabilibus fundamentis, quid inter contrahentes actum sit, & ex communibus Regulis bonæ interpretationis concludit, *locatorem potius id videri voluisse, ut redemptor non solum, si quem casu vidisset sylvam cedere prohiberet, sed uti curaret & daret operam, ne quis cederet.* conf. B. D. Struv. *Ex. 6. th. 52.*

§. 16. Huic primæ quæstioni succedit secunda ex altero membro: quibus in materiis juris locum hæc Regula habeat, an indistincte in omnibus, an vero tantum in certis materiis? Si quæ hæctenus dicta sunt, accuratius considerentur, apparet, sermonem hæctenus tantum fuisse de *conventionibus* ambiguis & obscuris, non de aliis. Quæritur proinde, annon etiam hæc Regula applicari possit ad illa, quæ in iudicio sunt ab uno litigantium prolata? Equidem Dd. non raro argumentum a contractibus ad iudicia formare solent ceu putet ex Everhard. a Middelb. *loc. top. a Contr. ad iudic.* Imo & inter veteres Jctos hic dissensum fuisse apparet *ex l. inter stipulantem 83. §. 1. d. V. Obl.* ubi Aristo argumentum a contractibus ad iudicia admittebat, refutatus tamen ibidem a Paulo. Docet enim, esse adversitatem rationis inter contractus & iudicia. Si in stipulatione dissensus occurrat inter contrahentes, veluti quod stipulator de alio Sticho senserit, & promissor de alio, nihil actum erit, ex notissima regula juris, quod stipulatio ex utriusque consensu valeat, quo deficiente, stipulatio vitiatur. Inter litigantes autem non adest

C

dest consensus utrobique de iudicio suscipiendo, cum plerumque iudicium in invitum reddatur & hinc *rei* in iure nostro dicantur *fugientes*, quod fugiant iudicia. Ponamus ergo casum: Alfenus vindicat Stichum a Cajo. Hic cum obtineret in iudicio, & Cajo condemnaretur Stichum ei restituere, accipit a Cajo Stichum sed alium, quam de qua controversiam moverat Alfenus; quæstio nova oriebatur, quis Stichus esset restituendus, num is, de quo actor, an de quo reus sensisset? Si ex nostra regula argumentari liceret, dici posset, actori imputari potuisse, quod non fuerit locutus apertius, adeoque contra eum faciendam interpretationem. Paulus tamen inde argumentari non posse liquido ostendit, dum asserit, actori hic potius credendum esse, ut is Stichus petitus videatur, de quo actor senserit: *alioquin addit, semper negabit reus se consensisse.* Idem & Celsus, notante Ulpiano in *l. solemus 61. ff. de iudic.* asserit, periculosum esse existimans ex persona rei metiri, de quo actum sit inter litigantes, ob rationem: *quod semper reus, ne condemnetur hoc dicet, non convenisse.* Imo Ulpianus in *L. 66. ff. eod.* plane in iudiciis contrariam huic nostræ affert regulam, *si quis inquiring, ambigua intentione vel oratione usus sit, id quod utilius ei* [qui dixit, sive actori, hujus enim est intentio, non rei, nisi quando excipiendo actor fieri dicitur] *est accipiendum est.* Qui enim profert aliquid in iudicio semper in sui favorem protulisse videtur B. Dn. Brunnem. *ad cit. L. 66. n. 5.*

§. 17. Inde liquido apparet nostræ regulæ in iudiciis non esse usum, sed tantum in conventionibus. Rationem diversitatis in §. *precedenti* jam quodammodo ex ipsis legibus vidimus. Declarat vero hanc ulterius Anton. Faber. in *Ration. ad L. 39. de pact.* his verbis: *Aliud est loqui de eo, quod unus tantum contrahentium aut litigantium dixerit, sive*
in

in iudicio, sive extra iudicium. Aliud vero de eo, quod a pluribus conventum sit. Priore namque casu nemini sit injuria cum verba ex proferentis voluntate accipiuntur. Posteriori autem casu fieret injuria ei, cui pactum commune est. conf. Barbof. ad l. 66. n. 3. ubi itidem asserit, ideo aliud esse in contractibus, quod ad duorum voluntate dependeant. Verum hæ rationes diversitatis non adeo apertæ sunt, sed infra demum declarandæ, ubi inquirendum erit, quis dicatur ille, qui clarius loqui debuisset.

§. 18. Multo minus applicari potest ad ultimas voluntates. Hæ enim semper benignius sunt interpretandæ *l. 24. ff. de reb. dub. & ut magis testamentum valeat quam pereat. l. 12. eod.* Nam & hic agitur de unius testatoris scil. voluntate interpretanda, secus ac in conventionibus. Et huc puto applicari posse regulam Mæciani J.Cti in *l. 96. de R. I. quod in ambiguis Orationibus maxime sententia spectanda ejus, qui eas protulisset.* Est enim desumpta hæc regula ex libro duodecimo fideicommissorum, unde credibile est, J.Ctum hac regula in materia fideicommissorum usum fuisse. Quare in explicatione verborum testamenti semper recurrendum est ad testatoris mentem *l. non aliter 69. de Leg. 3.*

§. 19. Hisce ita prælibatis ulterior (3) disquisitio instituenda erit, *quis sit ille, qui clarius loqui debuisset in conventionibus ambiguis & obscuris?* Per exempla Venditoris locatoris & stipulatoris hic responderi non posse supra §. 8. evictum est. Mantica in *Lucubr Vat. de tac & ambig. convent. lib. 2. lit. 4 n. 99.* hoc exponit ita: *pactum ambiguum debent intelligi adversus eum, qui ex eo nititur,* quam regulam multis Dd. autoritatibus circumvallat. Declarat autem hoc ita: ut si appareat, a quo verba fuerint prolata adversus eum debeant intelligi: si non appareat, præsumantur

tur ab eo prolata, cui prodesse possunt. Ut adeo ambiguum pactum semper debeat intelligi contra eum, qui ex eo commodum velit reportare. Sed obscurum per æque obscurum declarat. Quilibet enim litigantium se fundat in pacto, & uterque verba pacti in sui favorem interpretatur. Actor dicit ego ita intellexi pactum, reus vero: & ego ita, veluti: Vendo Javoleno meas ædes. Javolenus autem ex favore in me mihi concedit; ut possim excipere hypocauftum. Post controversia oritur, de quo hypocausto actum sit? Cum hoc non appareat, quæritur contra quem sit facienda interpretatio. Ego me fundo in pacto & dico: Javolenus mihi indefinite promisit hypocauftum. Ergo imputandum ei, quod non locutus sit apertius. Javolenus contra se fundat in pacto & dicit: ego tibi promisi indefinite hypocauftum, & mihi electionem reservavi, cur tu non fuisti locutus apertius. At, rehero, tu verba protulisti & spontanee mihi hypocauftum promifisti, ergo verba pacti contra te interpretanda. Quid ergo juris? Certe ex hujusmodi interpretatione nihil certi hic determinari posset. Dicis forsan, at Javolenus hic vult commodum reportare ex sua interpretatione. Ergo secundum Mantiscam facienda contra eum interpretatio. Idem & Javolenus regerit. Et tu commodum ex tua interpretatione quæris, dum mihi deterioris conditionis hypocauftum assignare intendis, quo ipso lædor, quippe qui hoc intuitu tibi ædes meas vendidi ut commodum hypocauftum in ædibus venditis mihi reservarem. Unde & Anton. Faber. *in Ration. ad l. 39. de pact.* quidem reprobatur illam sententiam, sed tamen nullam substituit commodiorem interpretationem.

§. 20. Relictis ergo omnibus aliorum interpretationibus rem bene explanari posse autumo secundum ea, quæ publi-

publicis prælectionibus *ad Ccd. tit. pact.* proposuit Excell. Dn. Thomafius. Substituam autem loco fundamenti hanc Regulam: *Ille in pactione ambigua & obscura clarius loqui debuisse, qui in illa voluit singularem & extraordinariam querere utilitatem, quando scilicet lis est, de illa utilitate, quam querere voluit.* Quam regulam ut declarem, supponendum, contractus esse vel mutuos, ubi uterque contrahentium querit utilitatem, vel gratuitos, ubi alter tantum contrahentium. In gratuitis v. c. in stipulatione, ut plurimum utilitatem querit stipulator, hinc Leges supra §. 7. allegatæ generaliter dicunt, contra stipulatorem esse faciendam interpretationem *l. 38. §. 15. de V. Obl. l. 26. de reb. dub. l. 99. de V. Obl. Dixi ut plurimum.* Nam contingere potest, ut promissoris *singulariter* intersit, de certis potius rebus actum fuisse, quo casu ipsi imputandum, quod cum in promissione singularem intuitus sit utilitatem, non locutus fuerit apertius. Et hoc liquido ex dato fundamento ita explicat Celsus in *l. quicquid 99. ff. d. V. Obl.* dum ait: *Nec rursus promissor ferendus est, si NB. EIVS INTERERIT, de certis potius vasis forte aut hominibus actum.* Et ita sine difficultate jam intelligi potest decisio Pomponii in *l. no. ff. de V. Obl.* ubi quis ita stipulatus erat: *Vestem tuam, quæcunque muliebris est, dare spondes?* Quid si jam promissor solitus fuerat muliebri quadam veste uti, (quod non infrequens apud Romanos fuisse, testatur exemplo Senatoris cujusdam Pomponius in *l. inter vestem 33. ff. de Auro Argent. mund.*) an illa etiam debetur? respondet Jctus affirmative, quod generaliter, quæcunque muliebris est, vestem promiserit. Sed opponebat promissor, se noluisse illam vestem promittere. Respondetur ex nostra Regulæ *Cum tua intererat, hoc genus vestimenti sub hac generali stipulatione non comprehendi, cur non locutus apertius,*

stipulationemque generalem restrinxisti. Ergo hic contra te facienda interpretatio.

§. 21. Cæterum non necesse est, ut regulam datam cum commentatoribus limitemus, pro stipulatore tunc esse faciendam interpretationem, si alias exitum res non reperiret. Formarunt sibi hanc limitationem ex *l. 41. ff. de V. Obl.* ubi quæstio proponebatur, quomodo interpretatio facienda, quando quis Kalendis Januariis stipulatus est, nec addidit, quibus Januariis, an primis an secundis an tertiis? Respondet J. C. t. s., primas Kalendas Januarias spectandas? Cur vero primas? cum stipulator hic clarius loqui debuisset, quippe peculiarem utilitatem respiciens, & sic contra eum facienda interpretatio videtur. Movit forsitan hæc ratio communiter interpretes, ut hic limitationem suæ regulæ sibi fingerent, quam & Glossa supra §. 9. citata agnoscit, ne alias dicamus de ultimis mundi Kalendis interpretationem esse faciendam. Respexit sine dubio Glossa, quam etiam retinet Colleg. I. Arg. *ad tit. cit. n. 41. ad l. quotiens 80. ff. de V. Obl.* ubi J. C. t. s. ait: *quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, qua de agitur, in tuto sit.* Sed si hanc rationem, quæ tamen adæquata non est, applicamus ad præsentem casum, ne sit quidem erit inter limitationes referenda. Supra enim jam prælibavi, Regulam nostram tunc demum locum habere, quando communes & vulgares deficiunt, quæ tamen hoc in casu ita non deficeret, si lex illa applicari posset. Verum, nisi me omnia fallunt, puto Ulpianum cum Sabino ex alio fundamento, & quidem ex nostra dicta regula decisionem forma se. Fundamentum hujus decisionis in §. 1. l. cit. subministrat inquiring: *Ex quo apparet, diei adjunctionem pro reo esse, non pro stipulatore, scilicet in dubio.* conf. B. Dn. Brunnem. *ad cit. l. 41.* Idem Ulp. in *l. 17. ff. de*
R. J.

R. 7. hoc repetit, inquit: *In stipulationibus promissoris gratia tempus adjucitur.* conf. l. 50. de Obl. & Act. Cum itaque in dubio promissoris gratia tempus adjiciatur, & sic ille in adjectione diei singularem sectetur utilitatem, quid aliud superest, quam ut dicamus, promissorem sibi nocere, si non curet, ut dilucide exprimatur tempus, quo solvere debeat. Cum itaque in præfenti casu obscure & indeterminate positum sit tempus solvendi, nec appareat, de quibus Kalendis actum sit, contra promissorem facienda interpretatio. Ex quo simul evidens, quam hiulca sit ratio communis, quando asserunt, interpretationem esse faciendam contra eum, qui verba protulit. Nam hac lex loquitur de stipulatore, qui Kalendis Januariis stipulatus fuerat, & sic verba protulerat tanquam interrogans, nec tamen contra eum fit interpretatio.

§. 22. Sicuti jam regulariter contra stipulatorem facienda est interpretatio, ita idem applicandum ex eadem fundamenti dati ratione ad *donationem*. Regulariter enim & ibi donatarius suam quærit utilitatem, non donans, ergo si ambiguitas in donatione occurrat, contra eum facienda interpretatio. Huic vero assertioni directo contradicit Coll. Jur. Arg. *tit. de pact. n. 84.* & ambiguitatem pacti in donatione potius semper nocere debere donatori statuit. Verum fundamentum, quod in hac regula supponit, minus evidens, & inadæquatum est, unde non potuit non talis emergi conclusio. Scilicet respiciendum esse putat ad eum, qui legem vel pactum dixit, juxta verba l. 39. ff. de Pact. ibi: *in quorum potestate fuit legem apertius conscribere.* Jam vero exinde infert, quod dominus rei suæ tantum legem dicere possit & non is, qui a domino accipit, adeoque & donatori tanquam domino imputari, quod rei suæ non apertius legem dixerit. Verum hoc modo
tolle-

tollerentur plane illæ leges, quæ regulariter interpretationem faciendam esse contra stipulatorem asserunt: nam & promissor in stipulatione rei suæ deberet tantum legem dicere, & sic contra eum potius regulariter facienda interpretatio, quod tamen absurdum & contra rationem juris. Deinde nec rationem adæquatam in his verbis *l. 39. cit. latere*, postea §. 25. declarabitur. Et denique, si aliqua vis in hoc argumanto superesset, ad contractus bilaterales tantum ratio decidendi pertineret, de quibus etiam *l. 39. cit.* tantum loquitur. In his enim facilius quilibet contrahentium pactum adjicere potest, & sic utilitatem suam quærere. In unilateralibus autem negotiis unus regulariter quærit utilitatem, & sic omnino ipsi imputatur, si non apertius locutus. Hoc non nego, posse contingere, ut aliquando contra donatorem interpretatio sit facienda, si nimirum circa res donatas peculiare interesse respexerit, eodem modo, ut in stipulatione: at pro regula id minime venditari potest.

§. 23. In contractibus *mutuis* ubi scilicet ab utraque parte quid præstandum, itidem fundamentum datum apprimi applicare potest. Cum vero in his uterque contrahentium utilitatem suam quærat, & in contrahendo attendat exemplo emtionis venditionis, ubi emtor viliori comparandi, venditor cariore distrahendi votum gerunt *l. si. voluntate 8. C. de rescind. vendit.* respicientum erit, qua ratione regula in hisce negotiis sit intelligenda. Videlicet utilitas est vel *ordinaria*, quæ ex natura contractus cujuscunque vel rei dependet; vel *extraordinaria*, quam contrahentes *singulariter* intendunt v. c. per pactum contractui adjectum, quæ alias naturæ contractui non inest. Quod si quæstio est de ordinaria utilitate, secundum naturam contractus interpretatio est facienda, cum illa semper subin-

telli

telligatur, nisi aliter res fuerit dilucide pactis mutuis definita. Sicuti jam in emtione venditione perfecta, antequam res vendita tradatur, periculum ejus ad emtorem spectat §. 3. *Inst. de Emt. vend. tot. t. ff. de per. & commod. rei vendit.* ita non dubium, quin si ita in instrumenta vinditionis scriptum sit: *Promitto me rem venditam non deterioratam, sed prout nunc est, hoc vel illo die restitutum*, hoc ipso casus seu damnum fatale venditori præjudicari non possit. Si enim hoc intendisset emtor, clarius id exprimere debuisset, cum verba illa tantum eo respiciant, ne ipse venditor sua culpa vel dolorem deterioret. Neque enim renunciatio jurium aliter quam specificè fieri potest, cum ad non cogitata non extendatur. Si enim alter contrahentium hoc intendisset, merito loqui apertius clarius & magis specificè debuisset. Exinde quoque dependet decisio quaestionis, [quod incidenter saltim addo, quamvis alias fidejussio, quæ stipulatione perfici debet, ad contractus unilaterales referenda] an fidejussores censeantur renunciasse beneficio excussionis & divisionis, si fidejussionis instrumento inserta sit clausula, *sämmtlich und sonderlich, einer für alle, und alle für einen als ein selbst-schuldiger?* Video hic Dd. in diversa abiisse. Gal. *lib. 2. obs. 28. n. 3.* renunciationem hæc clausulas involvere autumat, quod alias verba illa nihil operentur, cum tamen in contractibus nulla clausula deberet esse otiosa. Tuentur quoque hanc sententiam Mev. 9. *Dec. 187.* Coler. *de Proc. Execut. P. 1. c. 10. n. 395.* Cæterum illam in praxi non esse receptam attestatur Illustr. Dn. Stryk. *de Caut. Contr. S. 2. c. 6. §. 22.* quam etiam sequuntur Excell. Dn. Schilt. *in pr. Jur. Rom. Ex. 48. §. 30.* Struv. *Ex. 47. th. 44.* Cothman. *vol. 1. resp. 22. & 2. resp. 26.* quam etiam jurium principiis convenientiorem utique existimo. Sunt enim verba hæc ambigua & duplicem ad-

D

mit-

mittunt sensum, vel ut videantur renunciaſſe ſuis beneficiis, ve etiam ut illud videantur expreſſiſſe, quod alias naturæ negotii convenit. Cum vero in tali ambiguitate interpretatio fieri debeat ſecundum naturam contractus, dicendum eſt, fidejuſſores id expreſſis verbis promittere voluiſſe, ad quod alias ex natura contractus erant obligati. Si enim hoc intendiſſet creditor, ut fidejuſſores ſuis beneficiis renunciare deberent, certe merito contra eum facienda interpretatio, quod ſingularem utilitatem quærens, non locutus fuerit apertius.

§. 24. Quod vero diximus interpretationem ſecundum naturam contractus in tali caſu fieri debere, intelligendum hoc modo, *ſi ex illa ambiguitate non appareat, contrahentes revera diſſenſiſſe*: Nam ita contractus ex defectu conſenſus non ſubiſteteret, quod etiam in ſtipulationibus merito locum habere debet. Talis ambiguitas occurrit in *l. 83. §. 1. ff. de V. Obl.* Ubi ſtipulator Stichum ſtipulando de alio ſenſerat & de alio promiſſor, quo caſu nihil actum fuiſſe dicitur. Ut itaque hic male applicaretur regula in *l. 38. §. 18. eod.* quod in ſtipulationibus cum quæritur, quid actum ſit, verba contra ſtipulatorem interpretanda ſint; diſſenſus enim contrahentium excludit omnem interpretationem & indicat, nihil actum eſſe. Idem in emtione venditione obſervandum, quando contrahentes diſſentiunt vel in pretio vel in ipſa merce vid. *l. in venditionibus 9. ff. de contrah. Emt. V.* Quando ergo ambiguum eſt, utrum contrahentes in venditione intellexerint Florenos Miſnicos, an vero Hollandicos, primo reſpiciendum, an revera hic diſſenſerint & emtor hos, venditor alios intellexerit, quo caſu emtio eſſet nulla. Si vero non conſtaret de diſſenſu, veluti quod lis oriatur inter utriuſque heredes, tunc interpretatio ex natura ei formari

mati posset, habito respectu ad pretium & rem ipsam & alias circumstantias, quæ indicabunt, de quibusnam florenis sermo inter contrahentes fuerit.

§. 25. Ubi vero controversia incidit de *utilitate extraordinaria*, quæ non ex natura rei aut *contractus* dependet ibi in genere interpretationem faciendam contra eum asserimus, qui illam utilitatem singularem & extraordinariam quæsit, sive sit emtor sive venditor, sive locator sive conductor. Tunc enim ex merito recte imputatur, quod *legem* h. e. pactum, quo utilitatem illam sibi quæsit, *non conscripsit apertius*. Et huic respicit jam Jctus in *l. 39. de Pact.* ut ita non præcise sit respiciendum ad eum, qui pactum protulit vel conscripsit contractum, sed qui ita protulit verba, ut per illa sibi singulariter prospiceret. Et ita commodam jam interpretationem recipiunt omnes leges, quæ torserunt valde doctorum plurimorum ingenia.

§. 26. Equidem ut plurimum Leges asserunt, contra venditorem & locatorem interpretationem fieri debere: ut in *l. 9. de Pact. l. 21. § 33. ff. de contr. E. V.* Verum non eo sensu quasi inde generalis regula sit exstructa, sed sicuti Triboniano non infrequens fuit, in compilatione Legum mirifice textum dissecare, & omisso casu, rationem decidendi, quæ tamen ex casu, cui adjecta erat, sæpius limitationem accipit, tamen nobis obtrudere, ita & cum hisce legibus comparatum esse censeo. Apparet hoc evidentissimo ex *l. 21. cit.* ubi textus indicat, quæsitum Labeonem fuisse de casu, quo venditor per pactum adjectum specialem intenderat utilitatem, & ita jam respondet, *obscuritatem pacti nocere potius debere venditori, quid id* (pactum per quod sibi prospicere voluit) *dixerit, quam emtori* &c. Deinde cum regulæ in jure desumi soleant ab eo, quod plerumque fieri soleat *l. 3. §. 6. ff. de L. L.* plerumque autem con-

tingere soleat, ut venditor aliquid excipiat in venditione, ut & locator, adeoque singularem utilitem quærat, hinc etiam factum, ut aliquando JCTi generaliter hac in materia sint locuti, ut in *l. 172. pr. de R. J.* supponentes tamen semper terminos habiles, ceu Papinianus in *l. 39. de pact.* clare addit: Indicat enim, sibi sermonem esse de casu, ubi venditor & locator legem contractui scripserant, & sic suam utilitatem quæsierant, inde etiam addit: *in quorum fuit potestate legem apertius conscribere.* Pari ratione etiam in *l. 33. ff. de contr. E. V.* casum ejusmodi supponit JCTus, ubi venditor legem contractui dixerat, scil. hanc: *flumina stillicidia uti nunc sunt, ut ita sint.* Ambiguitas hujus pacti in eo latitat, quod hoc vel ita possit intelligi, ut etiam emptor stillicidia suscipiat ædificiorum vicinorum, vel ut vicinis necessitas sit imposita stillicidiorum excipiendorum vid. *l. si. arborem. 17. §. 3. ff. de S. præd. Urb.* Si jam controversia oriatur inter emptorem & venditorem & ille asserat, ædes emptas servire, sibi autem liberas ædes esse venditas, contra venditor regerat, se satis hoc explicasse in pacto adjecto, dicitur venditori nocere debere pactum in *l. cit. 33.* Cum enim hic liberas ædes tradere & nisi liberæ sint, in venditione hoc omnino exprimere clare debeat, quia eo ipso & pretium minuitur, illa vero formula, quæ apud veteres frequens erat. vid. Briffon. *de formul. lib. 6. p. 553.* hunc sensum in dubio non habeat, *cit. l. 17.* recte dixit JCTus contra eum fieri debere interpretationem: eum enim per hanc clausulam singulariter sibi voluerit prospicere, ne postea servitutum fundo inhærentium nomine conveniretur ab emptore, imputatur merito ei, cur hoc non fecerit apertius.

§. 27. Ex hisce igitur apparet, quam caute in ejusmodi regulis, quæ in jure nostro occurrunt, versari debeamus,

mus, nec verba captare, aut cum vulgo dicere *verba generalia etiam generaliter sunt explicanda*. Ubi enim ex præjudicio præcipitantiæ animam legis h. e. rationem non scrutamur, sed verbis tantum prout jacent tenaciter inhæremus, sæpe in intricatissimas difficultates incidimus, ex quibus emergere vix valemus. Optandum foret, ut majori prudentia & peritia compilatores in construendis & conglomerandis legibus usi fuissent, nec nobis tam sæpe laceratas leges obstruxissent, ex quo tamen non potuit non istiusmodi male cohærens (nisi penitus aliunde lumen accipiat) structura legum oriri. Posset id pluribus declarari exemplis, si hanc digressionem instituti & brevitatis ratio non cohiberet. Unicum saltim, ex quo etiam nostrum fundamentum quodammodo infringi posse videtur, in medium producere è re esse duco. Suggestit hoc Javol. in *l. 3. ff. de constit. Princ.* ubi asserit, *beneficia imperatoris esse quam plenissime interpretanda*. Hoc posito, dabitur casus, ubi pro eo fieri debeat interpretatio, qui singularem utilitatem per beneficium Principis sibi quærit. At vero juxta nostram regulam merito Regula invertenda, & contra eum interpretatio facienda. Quid igitur dicemus? num vela retractemus? Id quidem sana ratio non admittit, cum regulam tam optime cum legibus cohærere ostendimus. Ante omnia ergo de mente hujus legis esset dispiciendum. Verum hanc incuria compilatorum nobis obstruxit, ut vix hariolari liceat, de quo casu illa sit intelligenda. Nam & hic pro more antecedentia omisit, ex quibus tamen hæc tanquam consequentia restringi deberent. Si enim ita crude Regula accipiatur, uti quidem eam nobis exhibuit Tribonianus & rationi & communi praxi repugnat. Concedunt enim communiter interpretes, beneficia ex mera gratia concessa a Principibus posse revocari, cæteris paribus,

Carpz. 1. Dec. 87. n. 16. Enenckel. de privil. l. 3. c. 2. Myl. ab Ehrenb. de Princ. & Stat. Imp. c. 49 §. 10. Qui ergo potest beneficium revocare, non concedet, ut quam plenissime contra se interpretatio fiat. Imo licet privilegia conventionalia (quæ tamen an beneficiorum, quæ ab Indulgentia Principis proveniunt, nomine venire possint, valde dubito) supponamus, tamen rursus ex natura contractuum & partorum interpretatio esset facienda. Transeunt enim in naturam contractus, Myl. ab Ehrenb. cit. l. §. 11. & sic eodem cum privatis jure uti deberet Princeps concedens privilegium. Unde vix probari potest sententia Obrechtii de Jurisdic. disp. 7. th. 48. existimantis, contra dominum fieri interpretationem debere, si Vasallus pagum aliquem cum jurisdictione titulo oneroso acceperit. Cum enim Vasallus singularem utilitatem quærere voluerit, loqui apertius debuisset. Deinde adhuc primaria quæstio esset excutienda, an & qua ratione interpretatio doctrinalis in beneficiis Principum locum habere posset? Nam & Paulus ipse in l. ex facto 43. pr. ff. de V. & Pup. substit. fatetur, beneficia principalia ipsos Principes solere interpretari. Imo adhuc evidentius Neratius in l. 191. ff. de R. J. respondet, Principum esse æstimationem, quem modum beneficiorum suorum vellent esse. In horum ergo arbitrio positum erit privilegium restringere & extendere. Imo & praxis hic communiter repugnat. Quin & practici ubique videntur privilegia & immunitates esse stricti juris vid. Mev. 3. Dec. 309. n. 8. & 2. D. 173. n. 1. & 4. Dec. 321. n. 4. & quidem ex satis firma ratione, quod illa, quæ contra rationem juris recepta sunt [qualia sunt privilegia] non sunt producenda ad consequentias l. 14. ff. de LL. Quid notius, quam concessa venatione simpliciter tantum transire minorem, & concessa Jurisdictione simpliciter, tantum competere bassam? In hoc

hoc enim plerosque consentire palam est. vid. allegati ab III. Dn. Stryk. de Us. Mod. tit. de Jurisd. §. 13. Schilt. Ex. 6. th. 10. ubi asserit, rationes a dissentientibus afferri solitas, inter quas etiam illa l. 3. cit. est, videri τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖν. Aut ergo regula illa falsa est, aut vero dicendum, omnino illam aliter intelligendam & maxime restringendam. At si nostræ asseritioni non contradicit.

§. 28. Superatis ergo tot difficultatibus, quas alias hic offendimus, facilior jam aditus, erit ad l. 44. ff. de Contrah. E. V. quæ alias tam mirifice vexata est. Dixi jam superius, tentasse in illa lege correctionem Cujacium minime tamen approbandam. Ubi vero ulterius jam in ἀνάλυσιν hujus legis inquirō, deprehendo Colleg. J. Arg. tit. de pact. n. 84. valde probare Cujacii correctionem, adeo ut asserat, nullum idoneum exemplum vel argumentum ab iis, qui Cujacii mutationem impugnarunt, hæctenus allatum esse, quo ostenderetur, emtorem quoque legem contractui dicere posse. Sed supra jam ostendi fallax hoc argumentum esse, imo qui saltim legem attentius perlustrat, exemplum in promptu habet, ubi etiam emtor legem contractui dicere possit, uti in ipsa analysi hujus legis dicemus. Ipse Gothofredus in not. eandem lectionem Cujacii approbat: motus ex verbis legis: *nec refert quantis sit accessio, & post: plerasque res aliquando propter accessiones emimus.* Sed illæ rationes aliunde spectant, nam duplex quæstio in textu continetur. Casus est talis: Cajus a Sergio emerat fundum, pactusque erat, accedere debere fundo Stychum servum. Cum jam de tradendo servo Sergius admoneretur, & vero plures Stychos haberet, apparuit, de alio emtorem & de alio venditorem sensisse, hinc duplex quæstio oriebatur: 1) *utrum contractus valeret* 2) *Si valeret, contra quem in hoc casu facienda interpretatio.* Ad primam respondet Paulus
fundi

fundi venditionem valere, cum sufficiat, quod de re principali consenserit, licet de accessoria ambiguitas orta esset. Sed objiciebatur, posse sæpe plus esse in accessorio, quam in principali: *Plerasque enim res, pergit J. C. Tus, aliquando propter accessiones emimus, sicut cum domus propter marmora & statuas & tabulas pictas ematur*, ut ita ad principale non semper respici possit in quæstione: utrum contractus valet. Sed & hoc rejicit Paulus per verba: *nec refert quanti sit accessio*, ut hinc minus recte a Gothofredo hæc verba ad alteram quæstionem sint traducta. Eviçto ergo, quod valeat emtio venditio, jam porro respondet ad alteram quæstionem, scilicet contra emtorem in hoc casu faciendam esse interpretationem. Nec aliter decisio formari salvis juris principiis potuit, cum, ut in casu ostensum, hic emtor per pactum, quod venditioni adjecerat, (cei optime etiam observat Accurs. *in not. ad l. 34. cit.* licet hoc divinatorium putet sed frustra Bachov. *ad Treutler. §. 29.* citandus) singularem utilitatem sibi quæsierit, ut hinc merito ipsi imputetur, quod non locutus fuerit apertius. Miror proinde Colleg. Jur. Arg. *cit. l. asserere casum non esse dabilem*, quo emtor quoque legem contractui dicere possit, cum tamen in textu allato ille clarissime contineatur, & infra §. 30. & 34. adhuc alii occurrent.

§. 29. Sed nec Bachovius hic intactus relinquendus, qui quidem *in Not. ad Treutl. P. 1. disp. 6. th. ult. lit. b.* correctionem Cujacii improbat, sed tamen hujus textus verum fundamentum non tangit. Audiamus eum, *Aequitas, inquit, plane suadet, ut inspecie d. l. 34. venditori electio detur: quia cum servus partem faciat rei venditæ, venditoris autem sit judicare pretium rei venditæ, etiam jus erit dicere, quam rem vinditam velit, ne alias ipsi per emtoris electionem iniqua conditio inferatur.* En vagum aliquod & male cohærens funda-

fundamentum subtilissimi alias J.Cti. Recurrit ad æquita-
 tem aliquam singularem, quod ultimum refugium esse so-
 let eorum, qui nervum rei & negotii tangere nesciunt.
 Nihil hic singulare, nihil contra jus strictum, sed omnia
 jurium principiis communibus conformia in *cit. l. 34.* oc-
 currere, jam. § antec. secundum datum fundamentum de-
 monstratum. Quid ergo opus, in singulari æquitate hic
 refugium quærere? Et quænam demum illa cerebrina æ-
 quitas? Scilicet *quod venditoris sit, judicare pretium rei ven-*
ditæ. Male sane secundum Accursium. Potest hoc verum
 esse, quamdiu emtio venditio non est perfecta; sed ne sic
 quidem solius venditoris est, sed etiam sine omni dubio
 emtoris, quomodo enim alias in idem placitum tandem
 concurrere possent? Ast ubi sermo est de *emtione jam per-*
fecta, ubi in nostro casu, quis tam ineptus foret, qui di-
 ceret, jam venditoris esse pretium judicare? Id vero mi-
 nime concendendum. Sed pergit porro: *Facit quod in l. 90.*
de Contrah. E. V. eadem ratione dicitur, si conventum sit sexa-
ginta-dolia ex centum accessura, venditoris esse, dare quæ ve-
lit. Certe gratias ago Bachovio, quod mihi novum argu-
 mentum firmandi meam sententiam suppeditet. Ille sane
 male inde concludit: Ergo æquitas singularis in nostro tex-
 tu latitat. Revocemus legem ad nostrum fundamentum
 & res plana erit. Emit emtor ex pluribus doliis sexagin-
 ta, nec expressit, quænam sibi sint tradenda. Quod si ejus
 interfuit, de certis potius vasis actum esse, ut simili in ca-
 su dicitur in *l. 99. de Verb. Obl.* merito ipsi singularem utili-
 tatem sectanti, imputandum, quod non locutus apertius,
 nec ab initio venditionis selegerit dolia, quæ emere vellet.
 Revera ergo hic fluctuat subtilitate sua, quod & ex sequen-
 tibus apparet. *Et igitur,* pergit, *regula superior ex l. 33. ff. de*
Contr. E. V. patietur limitationem, si ratio & æquitas diver-

E
sum

sum suadeant, aut ad alia non substantialia contractus aut potius ad ambiguam orationem & propositionem erit referenda. Sed nec æquitatem singularem, uti dictum, hic agnosci-
mus multo minus limitationem, quia, nec in *d. l. 33.* regula continetur, sed tantum exemplum ad regulam refertur. Exempla autem non exhauriunt naturam regulæ. Altera responsi, quam fluctuante animo adjungit, adhuc rem magis involvit. Dicit regulam *d. l. 33.* ad alia non substantialia esse referendam. Sed unde hoc? magis hoc divinatorium dicere possemus, ac quidem illud, quod Accursio imputat. Et nescio fane, an casus in *l. 33. cit.* possit loqui de non substantialibus contractus emtionis, cum eodem modo de accensione servitutum loquatur, uti quidem *l. 34.* Denique quod regula ad ambiguam orationem sit referenda, extra controversiam est, & supra fatis demonstratum. Sed monstret, quæso Bachovius, in *cit. l. 34.* non esse ambiguam orationem. Ambiguum enim certe erit, quod in alterutram partem dici potest. Miror fane, accutissimum alias Jctum nihil minus implevisse hic, quam officium boni interpretis.

§. 30. Sed adhuc scopulus superest superandus, qui & non raro interpretes offendere sivevit. Occurrit hic in *l. insulam 13. ff. qui pot. in pign. hab.* ubi Paulus talem format casum: *Insulam (antea scilicet locatam pro annua pensione) tibi vendidi & dixi prioris anni pensionem mihi sequentium tibi accessurum, pignorum ab inquilino datorum jus utrumque secuturum.* Hic concurrunt duo pacta: alterum de lucranda pensione anni prioris: alterum de pignorum ab inquilino datorum communione. Oriebatur contraversia, si pignora ad utramque pensionem non sufficerent, cui nam hoc nocere deberet, utrum emtori an vero venditori. Respondet Jcti, Nerva Proculus & Paulus, jus omnium pigno-

gnorum primum ad venditorem pertinere, ob rationem: quia nihil aperte dictum esset, an communiter ex omnibus pignoribus summa pro rata servetur, si quid superesset, ad se (emtorum:) Quis vero hic apertius loqui debuit? Sine omni dubio emtor. Est enim hic quæstio de usu pignorum pro annua pensione datorum. Cum autem tot sint debita, quod annuæ præstationes, & sic pignora ad antiquius debitum referenda, male fecit emtor, quod, si hoc intendere, ut summa ex omnibus pignoribus pro rata servaretur, & sic de usu communi pignorum etiam non sufficientium ad utramque pensionem quilibet pro rata participaret, id non apertius expresserit. Sectari enim singularem utilitatem voluit contra rationem pignorum: Ergo & clarius loqui debuisset. Unde & colligunt hanc regulam: *conventio hæc ut pignora pertineant ad utrumque, intelligitur eo ordine, quo solvi debitum principale debet, nisi aliud actum*, quæ tamen tantum est conclusio Regulæ nostræ supra datæ. vid. Salgado de Samoza in *Labyr. p. 1. c. 10. n. 33.* Bartol. & Dion. Gothofr. *ad cit. l. 34.*

§. 31. His ita jam secundum leges bonæ interpretationis resolutis, apparet, nullum quoad hanc materiam in nostro jure occurrere antinomiam, aut decisionem dissonantem, sed omnia plana & certa constare ratione, quin potius interpretum incommodam explicationem ad multa dubia & infinitas difficultates vitam patefecisse. Simul inde constat, quam vana sit persuasio eorum, qui optime jus Naturæ ex legibus Romanis addisci posse autumant, nec necesse esse, ut quis, antequam ad sacra juris Romani accedat, prius demum imbuatur principiis veris juris Naturæ. Hoc enim demum est, ordinem rei pervertere, omissisque fontibus consecrari rivulos & illotis manibus opus aggredi. Sunt utique leges Romanæ pleræque con-

clusiones ex principiis juris Naturæ: at qui conclusiones rite interpretari & ex principiis deducere intendit, næ principiis illis jam antea tinctus & imbutus esse debet. Nec video qua ratione quis in interpretatione harum legum jamjam ex communi principio explanatarum secure progredi possit, nisi Juris Naturæ prudentiam, ex qua JCTi Romani conclusiones illas deduxerunt, in subsidium & auxilium vocaverit.

§. 32. Nihil jam superest, quam ut ostendamus qua ratione regula à JCTis nostri temporis fuerit ad casus speciales applicata, quod tamen paucis exemplis tantum ostendam. Nam omnes conclusiones inde deducere & coacervare, esset infinitum, imo forsan otiosum, cum principiis bene positis, conclusionum series in promptu sit.

§. 33. Manifesti juris est, nomine cesso vel in solutum dato, verum tantum non etiam bonum nomen esse præstandum *l. si nomen 4. ff. de act. & Hered. vend.* quod tamen limitatur in *d. l. nisi aliud conventum sit.* Hinc quæstio exsurgit: an hoc credatur factum, si ex pacto debitor, qui cessit, in se ejus debiti exactionem receperit, daß er wolle die Einfoderung für Gerichte thun? Respondet Mev. *1. Dec. 182.* primitus ad mentem paciscentium respiciendum esse, & unde illa appareat, deducit plenius. Si autem de illa non constet, superest ut inquiremus, quomodo interpretatio sit facienda; scilicet contra eum, qui in solutum accepit. *Sibi enim,* inquit recte Mevius *cit. l. imputare debet, qui in solutum accepit, quod legem* [seu pactum per quod singularem intendebat utilitatem scil. ut cedens nominis periculum susciperet] *non dixerit apertius, ideoque contra eum fieri interpretatio.*

§. 34. Quæstio est, an verba in Contractu venditionis: Das Haus solle verkauft seyn eigenthümlich, quitt und

und frey ohn einige Beschwerden, significant immunitatem ab oneribus publicis, an vero tantum libertatem a nexu quodam speciali? Prius certe in ambigua oratione, ut hic, dici nequit, cum talis formula nunquam eo sensu usurpari solita sit, ut vendita ab oneribus publicis immunia faciat. Et licet forsan emtor hoc intellexerit, imo etiam intenderit, tamen contra eum utique interpretatio erit facienda, quia iis verbis singularem utilitatem quærere voluit Mev. 3. Dec. 180. Rursus ergo occurrit hic casus, ubi interpretatio contra emtorem facienda, sicuti in l. 34. ff. de contrah. E. V. Dissentit quodammodo B. Dn. Brunnem. ad l. 39. de pact. hunc casum ex Mevio proponens. Addit tamen ibidem alium casum ex Cujac. ad L. publica. §. ult. ff. de pos si quis fateatur penes se habere meam pecuniam sc. plus minus 100. thalerorum, ubi interpretationem contra eum faciendam esse qui posuit loqui clarius asserit.

§. 35. Proponit idem Mevius 7. Dec. 373. aliam quæstionem; *utrum vendita domo simul adjacens domuncula eine Bude sub venditione comprehendatur, supposito, rescribi non posse quid ea de re dictum sit?* Varie hæc res decidi potest. Si constat domunculam esse ædium pertinens, simul intelligitur vendita, & ita interpretatio contra Venditorem facienda, quod hanc non exceperit, si sub venditione illam comprehendere noluit. Si autem hoc dubium sit, puto hic contra emtorem fieri debere interpretationem, cum ille merito hoc casu singularem utilitatem intendens debuisset loqui clarius.

§. 36. Illam vero conclusionem, quam affert Borcholt. p. 2. conf 16. p. 104 puto plane invertendam esse. Dicit videlicet, Privilegium a Principe per modum contractus inferiori concessum contra Principem esse interpretandum. At cur non etiam contra privatum, si hic singularem in-

tenderit utilitatem, quod communiter fieri suevit. Sed de hoc casu plenius jam actum supra §. 27.

§. 37. In jure feudali quæstio movetur, utrum dominus sine mentione pretii de feudo aliquem investiens possit postea pretium pro feudo exigere? Hoc evidens est, & ex natura feudorum constat, quod regulariter per se & sua natura feudum non sub prætextu pecuniæ i. e. occasione ejus, sed solo amore & honore domini ejus benevolentia acquiri debeat Finckelthaus. *Feud. controvers. disput. 2. th. 4.* adeoque circa conventionem & speciale pactum non inest feudo, ut pecunia pro eo præstari debeat Struv. *Synt. jur. feud. c. 4 aph. 15. n. 2.* Unde & plurimi feudum emtum improprium dicunt, quod quidem jam in medium relinquo. vid. interim Finckelth. & Struv. aliique citati in Gothofr. Anton. *jure feudal. disp. 1. §. 7. in not. lit. f.* ibique sententia Excell. Dn. Jo. Sam. Stryk. Illud interim certum est dominum pretium exigere non posse. Si enim hanc singularem utilitatem intendisset, quæ ut dictum, citra conventionem non inest feudo, clarius loqui & pretium exprimere debuisset: hinc fit contra eum interpretatio. Dn. Beier J. C. tus Lipsiensis *in delin. Jur. feudal. c. 3 §. 38. seqq.*

§. 38. Cum aliquando quæstio moveretur, utrum impensas pro lapidibus molaribus ferre deberet locator an conductor molendini? exacte Mev. 4. *Dec. 41.* hanc quæstionem excussit secundum illa, quæ hætenus exposuimus. Primo, inquit, sequendum esse quod dictum, si de eo non constat, quod in ea regione consuetudinis; Ubi nec hujus certitudo, impensam esse onus locatoris, quia non fructus sed ipsius rei est & præcipua pars molendini sunt lapides molares. Hinc porro infert locatori esse imputandum, quod legem contractui non apertius dixerit. Referendus etiam huc ille casus, quem secundum nostram regulam

lam decidit 6. Dec. 393. de constituyente solvere pro alio si facta cum ipso liquidatione, & discussis rationibus constitisset, ipsum debere, ubi quærebatur, an reo mortuo, antequam rationes discuterentur, nihilominus constituens conveniri possit, quod negavit, cum stipulator hic clarius loqui debuisset, si hoc intendisset.

§. 39. Cæterum cum sæpius accidere possit, ut titulo locati concedatur alicui jurisdictio, non raro controverti solet: an etiam merum videatur concessum imperium, si de hoc in literis concessionis haud expressa fuerit facta mentio, Carpzov. P. 2. C. 4. Def. 6. cum Colero & Menochio hoc affirmat, ne scilicet confusio Jurisdictionum oriatur, contra l. 23. C. de Testam. *Ac imputet sibi, inquit, locator, aliusve concedens quod legem contractui non dixit apertiore, ut pro in merita fiat contra ipsum interpretatio.* Videmus hic applicatam esse l. 39. ff. de pact. prout communiter i. e. secundum verba, accipit suevit, dum contra locatorem interpretationem fieri debere in hoc casu Carpzovius asserit. Sed ab hac sententia haud pauci recedunt, ut Struv. Synt. Jur. Feud. c. 6 aph. 18. n. 4. Illustr. Dn. Stryk. *Us. Mod. tit. de Jurisd.* §. 13. Mischner. Dec. 23. n. 37. Affirmantium opinio maxime in eo quoque fundamentum suum quærit, quod ex legibus Romanis de moderna jurisdictionis forma non sit censendum Mev. 4. Dec. 290. num. 7. Id quidem utique concedendum est: sed superest tamen illud dubium, quod & hodie jurisdictio sit vel superior vel inferior, & sic distinctas recipiat partes, & quod superior graves arduasque contineat causas & sic merito specialem concessionem requirat, cum talia in dubio non præsumantur facile concessa. Ea enim in generalem concessionem non veniunt, quæ: quis verosimiliter non fuit concessurus Fab. in C. lib. 3. tit. 12. def 17. n. 8. Quibus præsuppositis, invertendam puto regulam

gulam Carpzovii; & dicendum contra conductorem esse interpretationem faciendam, quod singularem utilitatem respiciens non fuerit locutus apertius. Atque sic etiam exemplum haberemus, ubi contra conductorem esset facienda interpretatio. Possent etiam ex pactis Gentium publicis, foederibus, instrumentis pacis, exempla addi, & hujus regulæ usus demonstrari, sed id quidem instituti & temporis ratio jam non fert, cum talia omnia facile secundum hæcenus dicta decidi & executi possint.

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

Legitimitas effectum habet, etiamsi tantum sponsalia inter venerint, & unus ex desponsatis ante nuptias mortuus sit.

II.

Non vero effectum habet, si matrimonium in articulo mortis, ubi spes nulla vitæ superest, contractum.

III.

Distinctio in contractus bonæ fidei & stricti juris unice moribus & statui Romanorum convenit.

IV.

Subtilia in jure plerumque inutilia.



05 A 390

ULB Halle
004 210 59X

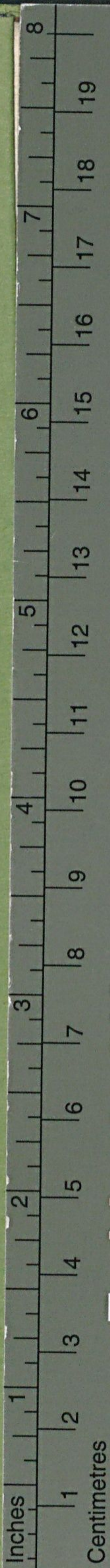
3



VDA 7







Farbkarte #13

B.I.G.



K

TIO JURIDICA
DE
DISSERTATIONE
CONTRA EUM
QUI PRIMUM LOQUI

BUISSSET,
de pact.

Quam
SIGNIFICENTISSIMO,
PRINCIPE AC DOMINO,
DN.

FRIDERICO WILHELMO,

DUCE SACCINGENBURG. ET ELECTORALIUM
SACRAE ROMANAE IMPERII ARCHIEPISCOPALIS
CATHEDRAE MAGDEBURGENSIS HEREDE, & reliqua,

ACADEMIA FRIDERICIANA,
Magdeburgensis Facultatis Juridicae

ORDINARIAE PRAESIDE
JOHANNES ANTONIO BÖHMNER,
Magdeburgensi Licenciato,

Magdeburgensi, MDCC. horis consuetis

IN PUBLICO AULA TORONTO MAJORI
PUBLICE DISQUISITIONI SUBJICIT
ANDREAS KERSTEN,

Magdeburgensis.

PH. ANDREAE ZEITLERI, Acad. Typogr.

